

Gedachten van Jean Paul over schrijvers en vrouwen

Jean Paul Richter, *Gedachten van Jean Paul, met eene inleiding door Mr. J.A. Weiland. 1^e deel* (Rotterdam, J. Immerzeel, 1820)

De ziekte helpt zelfs dikwijls aan een boek werken. De spanning van eenige in den onderbuik beslotene winden kan het geheele stelsel der beste wereld omvergooijen. Eene verslijmde maag brengt wel sprekende redeneringen tegen de weelde voort, en verhit bloed pepert de satire met bijtend vernuft. (p 45)

[Zie ook Jean Pauls uiteenzetting: 'Aan den ligchamelijken honger des schrijvers heeft het publiek zijne geestelijke spijziging te danken' in Jean Paul Richter, *Beelden en gedachten van Jean Paul. Nieuwe verzameling* (Schoonhoven, S.E. van Nooten, 1844) p 59-63]

Die zelf eens satiren geschreven heeft, vergeeft alle op hem gemaakte satiren, zelfs de kwaadaardigste; maar niet de laffe en domme. (p 136)

Het boekenschrijven der vrouwen: Het hart eener vrouw leeft dichterlijker, dan het schrijft. Vrouwen zijn meer geboren, om kunstwerken, dan om kunstenaars te zijn. In het huwelijk echter gaat deze zoete liefhebberij te niet, gelijk de zonnebloem alleen in de jeugd zich naar Febus toewendt. Geloof mij, nooit is eene schrijfster half zoo gelukkig, als een schrijver! Laat haar echter in het huwelijk de overige deelen nog maar doen drukken; eene huisselijke vrouw maakt alles, zoo veel zij kan, zelve, kleeding, hoeden, mutsen, en alzo ook misdruk. Daarenboven geeft zij het papier, even als de pottbakker de schotels, door dichterlijke bloemen, nog behalve de huisselijke, eene aesthetische waarde voor liefhebbers. (p 61)

Blik in de toekomst: ...wanneer, uit hoofde der alles te boven gaande bevolking, alle dorpen zich tot steden hebben uitgedijd, en de groote steden met de poorten tegen elkander aankomen, en Parijs enkel maar een stadskwartier is, en de landman meest op zijn dak ploegt, hetwelk hij heel aardig bebouwbaar heeft gemaakt; wanneer in geheel Europa, bosschen, koolmijnen en veengronden even zeldzaam zijn, als nu de goudmijnen, weshalve men alleen glas door glas maakt, te weten met brandglazen, en men des winters de woningen verwarmt met de zon, door middel van kunstig daartoe geslepene vensterruiten; wanneer eindelijk, door het eeuwig graven en munten, het geld reeds lang tot de waarde van Spartaansch ijzergeld is gedaald, en enkel paalen de kleindere, en juweelen de grootere muntspecien zijn; wanneer de weelde de eenvoudige, oude en goedkoope dragt tot versiering wederom heeft moeten invoeren; omdat alles reeds zijde en fluweel droeg, en wanneer de mode de grootste verlengingen en verkortingen (tot aan de nationale kleedij des menschedoms, de naaktheid toe) en elke denkbare verandering van vorm zal hebben doorgelopen... Naarmate de beschaving klimt, splitsen zich de bandwerken meer en meer. Deze afdeelingen zullen allengs weer gesplitst worden, en b.v. de koks zich in vogel- visch- en vleeschkoks enz, van elkander afzonderen; de vleeschkoks b.v. zich weêr verdeelen in rundvleesch- kalfsvleesch- schapenvleesch koks enz. Bij de geleerden zal deze splitsing nog menigvuldiger zijn; in de zoo zeer uitdijende geschiedenis zal ieder volk, elk duizendtal jaren, zijnen eigenen geschiedschrijver hebben, die omtrent zijnen naasten geschiedkundigen buurman, welke een ander tijdvak of volk behandelt, niet eens zal behoeven te weten, dat hij in de wereld is. (p 121-122)

De vrouwen lijden aan eene altoosdurende ziekte, en wel die der zenuwen. De gevoeligsten zijn de ziekelijkste; de verstandigsten of koelsten de gezondste. De eenige geneesmiddelen, die aan de vrouwen meer nut dan schade doen, zijn kleederen. Volgens vele natuuronderzoekers verlengt het ruijen het leven der vogelen, en ook der vrouwen, geloof ik, die allen zoo lang pikken, totdat zij weer eenen nieuwen vedertooi aanhebben. Dit laat zich moeijelijk uit de ziektekunde verklaren; waar is het echter; en hoe voornamer eene vrouw is, des te ziekelijker is zij, des te meer moet zij ruijen, zoo als de moerassalamander om de vijf

dagen vervelt. Eene vrouwelijke kreeft, die op eene nieuwe schaal wacht, klopt erbarmelijk in haar hol. (p 135-136)

Jean Paul Richter, *Gedachten van Jean Paul, met eene inleiding door Mr. J.A. Weiland. IIe deel* (Rotterdam, J. Immerzeel, 1820)

Zou nu niet voor de geneesheeren de vraag der moeite waard zijn, om te beantwoorden, of zenuwzwakke en afgematte vrouwen van fatsoen niet misschien tot de vorige krachten en op de been waren te brengen, indien men haar, buitengemeen dikwijls van frissche, nieuwe kleederen liet verwisselen, en bovenal met kostbare? (p 5-6)

Herder en Schiller wilden beiden in hunne jeugd heelmeeesters worden. Maar het noodlot zeide: neen! Er zijn diepere wonden, dan die des ligchaams; heelt de diepere!" – en beiden werden schrijvers. (p 7)

De mensch heeft, (volgens Jacobi) alleen eerbied voor datgene, hetwelk niet kan worden nagevolgd. Bij het eerste deel van elk oorspronkelijk, geestig boek begrijpt niemand, hoe het mogelijk is, dat er een tweede deel in het licht kan komen; hoe meer deelen er nu volgen, des te beter ziet men de mogelijkheid van het maken, en alzoo van het namaken in. (p 109)

De dichters geraken, onder het afschilderen van slechte karakters, somtijds even zoo in dezelve verdiept, als kinderen, die, wanneer zij droomen, dat zij eene kleine boodschap doen, inderdaad hun water lozen. (p 182)

Jean Paul Richter, *Beelden en gedachten van Jean Paul. Nieuwe verzameling* (Schoonhoven, S.E. van Nooten, 1844).

Duistere schrijfwijze. Die de gebreken van zijne gedachten in eene donkere spraak hult, volgt den waard na, die gaarne troebel bier in een ondoorschijnend glas geeft. (p 115)

Jean Paul Richter, *De vlieger. Nalatenschap van Jean Paul. Uit het Hoogduitsch door Dr. Joseph-Olivier Josset* (Amsterdam, Johan Van der Hey en Zoon, 1846)

Ofschoon bij eenige verstandige gemeentebesturen van Duitschland de nachtwachts verplicht worden te zweren, dat zij 's nachts nooit in slaap zullen vallen; is er toch, helaas! in de gansche Schrijverwereld nog nooit een mensch opgestaan, schrander genoeg om in te zien en bekend te maken, dat het van het allergrootst belang is, den afgematten Lezers, zoo lang zij nog wakker zijn, het gewigt van den eed voor te doen houden, en vervolgens hen te dwingen om te zweren, dat zij bij dag achter onze boeken nooit zullen insluimeren. Daarom en uit gebrek aan eenen ambtseid slapen de meesten, zoodra zij maar willen, in, en is er in hun hoofd, waarvan alle toegangen stijf dichtgegendeld zijn, weinig verstandigs in te brengen; hoe wijd wij Schrijvers ook alle uitgangen onzer hersenen openzetten, en volgaarne alles door middel der druk-pers-pomp er willen laten uit- en overstroomen. (p 3)

Behalve de Booze staat niemand op dunnere beenen dan het bestaan eens Schrijvers, d.i., eens boeks, en het Publiek houdt al zijne schriften voor even zoo vele beleedigingen, die het als een echt Christen ganschelijk vergeten moet. Het zou den Schrijvers aangenaam zijn, indien het mogelijk ware, aan alle kerkdeuren aan te plakken, van den kansel en van het koor af te lezen, van de nachtwacht uit te roepen en van de herautkanselarij bekend te maken, dat zij weder eenige vellen druks geschreven hadden. Ik zoek de voornaamste reden daarvoor

hierin, dat zij allen te zamen niet zulk een zeldzaam testament gemaakt hebben als ik. Want daarin wil en bepaal ik, dat de gezamenlijke 300 boekhandelaars op de Leipziger missen, eer zij op den gewonen feestmaaltijd beginnen te eten, onmiddellijk vóór of na het tafelgebed, in eene redevoering, van welke de een na den ander eenige volzinnen zegt, aan afwezigen en tegenwoordigen met ware scherpzinnigheid bewijzen, dat een boek, dat van mij in 1789 is uitgegeven, onder den titel: *Bloemlezing uit de papieren des Duivels*, waarachtig en onwidersprekelijk bestaat. Zij moeten allen in deze half bespottelijke gelegenheidsrede op de volstreekte ontkenners van dat bestaan genoegzame scheldwoorden uitspreken, en alle zoodanige mij hatelijke non-conformisten en separatisten zonder schroom vragen, of zij dan totaal des duivels en bezeten zijn, om, trots de roepstem hunner vijf zinnen, toch met verstoktheid aan het bestaan van een boek niet te willen geloof slaan, hetwelk men op hetzelfde oogenblik ligchamelijk in het gezelschap laat rondgaan, en daarom zal er nog van dezen dag een exemplaar van naar Leipzig gestuurd worden. Voor eene zoo buitengewone beleefdheid is het niet te veel, wanneer ik aan de bewijzende corporatie, in mijnen uitersten wil, het recept legateer van alle giftsoorten, waaruit een muizen vergif wordt zamengesteld, waaraan elke roofvisch van Nadrukker onfeilbaar krepeert. Ik weet zoo goed als een boekhandelaar, hoe wantrouwend men tegen zulk goed zijn moet, en ik had wel willen voorzegggen, dat geen één nadrukker aan het spiesglans aller verbaal-injuriën en boek-privilegiën, die tot op dezen dag geweest zijn, beterschap of den dood zou eten; daar ieder weet, dat spiesglans de varkens juist veel vetter maakt: maar men werpe hun een enkel peperkorreltje voor, dat een' mensch geen kwaad doet, en dat zal het zwijn doen bersten en zoo vérsta ik de kunst om alle nieuwe Werken (gelijk voorheen brieven) zoodanig te vergiften, dat de nadrukker, wanneer hij ze slechts collationeert, reeds in drie seconden uitvonkelt: en omvalt en in den grond gestopt moet worden. Voor den boekhandelaar, daarentegen, is zoodanig werk heel gezond. Behalve de nadrukkers sterven ook de muizen van dat gift, die den tand des tijds of der recensenten in hunne kaak hebben laten inzetten, om daarmede boekhandelaars en schrijvers op te vreten. (p 28-30)

Kleederen zijn voor de vrouw, wat boeken voor den man zijn; bevalligheden zijn bij haar, wat bij hem talenten en kundigheden zijn. (p 63)

De roman zal altijd het geliefkoosde boek der vrouwen blijven, gelijk de kennis van den persoon, wanneer zij ook reeds lang over alle liefde heen zijn – juist omdat zij personen en geene zaken verlangen te leeren kennen. (p 65)

Want het ongeluk wil, dat het met boeken anders gaat dan met vrouwen. Een man, die 33,000 vrouwen kent, maakt eerbiedig kennis met de 33,001ste en hoopt haar interessanter te vinden; wat daarentegen nieuwe boeken aangaat, zoo presumeer ik, en de recensent, gelijk de menschenkenner van den mensch, zóólang, dat zij niet deugen, tot dat bewezen is, dat zij goed zijn menigmaal nog langer; en dat kunnen wij beiden niet helpen. (p 90-91)

Waarom zou een Schrijver niet in de oefening en bezigheid van den lachlust zijner le zers, welke hun toch ook van hoogerhand gegeven zijn, de grootste eer stellen, niet alleen in deze wereld, maar zelfs in eene nog vrolijkere? (p 101)
